

Schächter Miksa

A szaksajtói ellenzékiiségnek is lehet parlamentáris funkciója, ha a felek egymásban ellenfelet, és nem ellenséget látnak. Így tekintve az Orvosi Hetilap és a Gyógyászat többszakaszos párviadalát, belőle végül a magyar medicina került ki győztesen. Az eredetileg ellenzéki szándékkal indult Gyógyászat profilját sokkal inkább meghatározta a mindenkori szerkesztő kiléte. *Poór Imre* 1861—1874 között volt egyszemélyi szerkesztő-tulajdonos, kérlelhetetlen kritikus, de nem eléggé önkritikus. Különben nem akarta volna pl. *Korányi Frigyes*t mindenáron belgyógyászatból *megverni*, és több, még több lehetett volna a saját szakmájában, a dermatológiában.

A Gyógyászat *Ügyeink* c. rovata volt az orvosi közérdek szószólója. Az induló évfolyamban javaslat tétetik *Semmelweis* könyvének franciára történő fordítására, nehogy (úgymond) a párizsiak német szószba mártva olvassák az új eszméket. De a javaslat (kár) javaslat maradt. Aztán következtek a radikális *újítók*. Például ne írjanak a magyar orvosok latinul recepteket! A *fundamentális* ötlet azóta sem valósult meg.

Poór második periódusa 1874—1886 közé esik, támadókedve hanyatlóban, a szerkesztő-társ *Dulácska Géza* békésebb alkat. Már-már kiegyezés, de legalábbis tartós tűzszünet elé néz a szakma, midőn 1886-ban *Kovács József* sebészstanár lett a Gyógyászat laptulajdonosa — a Hetilapé változatlanul *Markusovszky*. A kiváló operatőr, de *nehézséges* *Kovács* a lap élére szerkesztő adjutánsnak kedves tanítványát, *Schächter Miksát* állította, s ezzel sikerült elérni, hogy a lappangó személyi ellentétek színvonalas szakmai rivalizálásban csitultak el, különösen 1896—1916 között, mely időben a Gyógyászat leginkább versenytársa (olykor vitapartnere) az Orvosi Hetilapnak.

Schächter Miksa Vácott született, 1859-ben, alsó iskoláit a Duna-kanyari szép városban, a felsőket Budán végezte. A rendkívül tehetséges, jellemes, jó megjelenésű fiút szülei rabbiképzőbe szánták, ő azonban az orvosi hivatáshoz vonzódott. Különösen a műtétekhez. Orvostdoktori oklevelet 1881-ben szerzett, aztán szakmai mélyvizet kérés, amibe egy ifjú sebészjelölt fejest ugorhat. Így

került az egyik pesti helyőrségi kórházba az újoncok és önkéntesek közé. Bátran nézett a kiképzés elé, noha a lovakat csak a konflisból ismerte. A katonalovak azonban horpaszukban érzik a lovas jártasságát, s aki nem alkalmas pillanatban szorít, könnyen repülhet. *Schächter* honvédorvossal is az történt, kis híján végzetesen. Hónapokig vért köp, leszerelik, nehezen szedi össze magát.

Jártányi ereje birtokában az obsitos kirurgus a Kovács-klinikán jelentkezik, ahol bizalommal fogadják. Rövidesen az intézet német fordítója, a professzor zöld asztalánál mindig ottlevő. Három évig műtönövendék, s ez a bravúr előtte csak *Réczey Imréné*nek sikerült. Mindenkinnek feltűnt a nem mindennapos mérlegelőképesége, a józan judícium, az etikus álláspont. Első sebészi szakdolgozatát az Orvosi Hetilap közölte, címe: *A térdzsugor kezelése erőszakos nyújtással*, amely paralell a *Centralblatt für Chirurgie* hasábjain is megjelent.

Igazi területe azonban nem az orthopaedia, hanem a sebkezelés volt. 1885-ben pályamunkát nyújtott be a fertőtlenítő szerek sebkezelési értékéről, a bíráló bizottság (*Högyes, Réczey, Antal*) a művet elutasította. Ez a kor a listerismus tobzó-dása, szinte úsztak a műtők a különböző fertőtlenítő szerekben, de *Kovács* és nyomában *Schächter* nem lelkesülnek érte. Felismerik, hogy a karbol-özön nem helyettesíti a primer tisztaságot, ez utóbbi viszont feleslegessé teheti az antiszeptikus szereket. Az elutasításban nyilván személyi szempontok estek latba, *Réczey* és *Kovács* ellentéte. *Schächter* 1886-ban összeállította az antiszepszis irodalmát, de már nem a bíráló bizottság, és nem is az Orvosi Hetilap, hanem a Gyógyászat számára. Amelynek élére *Kovács* őt szemelte ki. A nagy terjedelmű, alapos tanulmány végén *Schächter* még egyszer aláhúzza; az igazi esemény e téren az antiszeptikus szerek nélkül elért aszepszis volna.

Első könyve szintén ebben az esztendőben jelent meg, címe: *A sebek gyógyulása és a sebkezelés*, amelynek VII. fejezete az aszepszisről szól. E kérdésben *Pasteurtól Billrothig, Kochtól Bergmannig* minden illetékest megidéz — *Semmelweis* azonban nem. Ő nem ismerte a *Kolletschka*-boncjegyzőkönyv hatását *Semmelweis*re, de az idősebbek igen. *Poór Imre* is élt még, de ezt az alkalmat 1890-ig mindenki elszalasztotta.

Schächter amikor 1886-ban átvette a Gyógyászat szerkesztését, tudta, hogy méhkaptárba nyúl, amelyben lehet szorgalmas lépsejtépítés, de lehet belőle fullánkos kirajzás. Okos méhésznek bizonyult, noha kapott szúrást belülről-kívülről. Ilyen volt 1889/90-ben a magántanársági vitája. *Kovács* ajánlotta őt a habilitációra, de az egyetemi tanács *Lumnitzer* tanár véleményét is kikérte, aki tőle szokatlan hevességgel utasította el. Az 1 : 1 állásnál *Navratil Imre* véleménye döntött — *Schächter* javára. Így lett a helkologia (a fekélyről szóló tan) és a sebkezeléstan magántanára.

*Korányi Frigyes*sel is volt vitája az emberi akarat szabadságáról. A nagy belgyógyász, ha elhagyta a szakma egzakt terminológiáját, szeretett a szavak szárnyán lebegni. Az emberi akarat szabadságáról az *aurea aetas* fényébe visszasóvárgó latin költők sem tudtak szebben szónokolni. A bu-

dapesti orvosi körben elhangzott előadására *Schächter* reflektált *Gyulai Pál* lapjában, a Budapesti Szemlében. Tulajdonképpen viszontválasznak szánta, mert a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXIV. vándorgyűlésén (Tátrafüred, 1888) e témakörből, az akarat három fázisáról (vágy, megfontolás, elhatározás) tartott irodalommal fűszerezett eszme-futtatást, csak pont az ellenkező következtetéssel. Vagyis az emberi akarat nagyon korlátozott lehetőségek között (nevelés, származás, kiszolgáltatottság) mozoghat. A *Korányi-Schächter* vita tehát nem volt szaksajtóközi konfliktus, bár egyesek szívesen látták volna annak.

Az 1890-es év meghozta az Igazságügyi Orvosi Tanácsot, elnöke *Kovács* tanár, egyik szaktanácsadó tagja *Schächter* lett. A sebész és szerkesztő ettől számítva eljegyzte magát az orvosi jogtudomány-nal. Fő témakörei: az orvosi műhibák, az orvosszakértők feladatai, a kétes elmeállapotok törvényszéki megítélése, és mindenekelőtt az orvostika. Divott a dichotómia (a beküldő orvos részesedést kap a klinikustól), a törvényszéki orvostanban a lombrosoizmus, *Schächter* mindkettőt elítélte, jól lehet a nagy olasz elmeorvost igen becsülte.

A szabad orvosválasztás híve volt, így került ellentétbe a Munkás Betegsegélyző orvosával, *Csilag Zsigmonddal*. *Kovács* tanár 1896-ban megvált a Gyógyásztól, *Schächter* közben a sebészeti klinikától. Előbb a Fehérkereszt Kórház sebészeti rendelését, majd a Gyermekmenhely sebészeti osztályát vezette, mindkettőt díjtalanul. Jó barátai voltak: *Schwartz* *Ottó*, *Moravcsik E. Emil*, *Alexander Béla*, *Bakody Tivadar*, a karon kívül és az irodalmon belül *Agai Adolf*. *Agai*val együtt jártak nyaralni Korfu szigetére.

Irodalmi érdeklődését bizonyítandó, a Pester Lloyd hasábjain 1899-ben a *Zola*-regények orvostípusairól írt német nyelvű cikket. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság 1901. februári ülésén a zsidó orvosokról tartott előadást, de *Gruby* és *Mandel* munkásságáról még nem tud. A Magyar Jogászegyletben is több előadást tartott, pl. *Az orvosi beavatkozás jogáról és az orvosi felelősségről* c. füzet alakjában jelent meg. *Kovács* tanár emléket nagy kegyelettel ápolt. Halálának 10. évfordulóján a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXXIV. vándorgyűlésén (Pozsony, 1907) ő tartotta az első *Kovács*-előadást *Haladás és conservatismus az orvostudományban* címmel, és nem mulasztja el felróni *Az antisepticus és asepticus orvoslásmódok története* írójának (*Manninger Vilmos* nevét nem említve), hogy művéből *Kovács József* tanárt kifejejtette.

Schächter évtizedekig volt a vándorgyűlések egyik szervezője. *Chyzer Kornél* halála után, a jegyzetei felhasználásával, kiadta a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűléseinek 1890—1910 közötti történetét, *Lakits Ferenc*, *Prochnow József* és *Kerekes Pál* közreműködésével. A XXXV. vándorgyűlésen (Miskolc, 1910) a gyermekkori sérvműtétek terén szerzett tapasztalatairól, a XXXVI. összejövetelen (Veszprém, 1913) két jeles veszprémi orvosról, *Haiszler Károly*ról és *Pillitz Benőről* tartott előadást.

A világháború kitörésekor Pesten a XVI. hely-

órségi kórház sebészfőorvosa lett, egyetlen beosztottal. Éjjel-nappal talpon voltak. Felhívta a figyelmet, ami akkor még egyáltalán nem volt magától értetődő, hogy a lőtt seb nem steril.

Schächter a kortársai szerint rendkívül mértékletes volt, a munkát kivéve. 1916-ban elvesztette legjobb barátját, *Ágai Adolfot*. A következő év tavaszán kísért a fiatalkori betegség: az újra megjelenő haemoptoe már egy ellenállásképtelen szervezetből jön, április utolsó napján árván maradt a helyőrségi kórház, a család és a Gyógyászat. Külön számban búcsúztatják, *Prochnow József* és *Verebély Tibor* a sebészt, *Moravcsik E. Emil*, *Ritók Zsigmond* és *Vámbéry Ruzstem* az Igazságügyi Orvosi Tanács tagját, *Ferenczi Sándor* a barátot, *Walkó Rezső* a szerkesztőt.

Orvosi méltatás-történetünk alig tud hasonlót, akinél a homo ethikus ennyire előtérben állott volna. Maradandó műve az 1886—1917 közötti Gyógyászat pedig méltó társa tudott lenni az Orvosi Hetilapnak.

Szállási Árpád
